

Литературното събитие на 2021

КРИСТИН ДИМИТРОВА, писател:

Още не съм чела „Мисия Туран“ на Алек Попов и кой знае още каквo, така че преценката ми не е оптимална, но все пак: От поезията – „Парче от икона“ на Тони Телалов, много буйна, много свободна книга, и „Смъртта. Антология“ на Владимир Сабоурин – книга със своя стилистика, със своя възмутен анархизъм. Стоварва се като чук. От преводите – „Балади“ на Гьоте в превод на Лобомир Илиев, който отново е брилянтен в стихосложението, без да прави компромиси с оригинала. От дебютите – „Лято в Бурландия“ на Момчил Миланов. Весело-мрачно-сладко-солено връщане в детството на един пораснал човек. От семейните истории – „Семейни истории“ на Николай Аретов. С подозрението, че са само наполовина разказани. От прозата – „Избрани разкази“ на Людмил Тодоров, чийто превод излезе в Accents Publishing, САЩ. Той с лекота ме вкарва в света на разнообразните си герои и не се срамува от ръбчетата на реалността. В момента с удоволствие чета новия му роман в ръкопис, но ако той още не го е издал, и аз няма да го издавам.

ЯНИЦА РАДЕВА, писател:

Събитията и през тази година бяха белязани от знака на Covid кризата. А този факт още повече фрагментира литературното ни пространство, обостри самотата и затрудни възможността за споделяне. Но наред с това е безспорно, че годината беше богата на литературни юбилеи. По повод 90-годишния юбилей на Иван Теофилов беше организирана онлайн кръглата маса „Иван Теофилов – поет на града и на света“ с участието на поета, организирана от Георги Господинов. Домакин беше Институтът за литература на БАН. Другият важен юбилей беше на Александър Шурбанов, който издаде книгата си с поезия и кратка проза, „Закуска с нар“. Значим юбилей, честван наскоро и на който не можах да присъствам заради ограниченията, свързани със зеления сертификат, беше този на Иван Цанев. Той бе организиран от Пламен Дойнов. За 70-годишния си юбилей Цочо Бояджиев издаде стихосбирката „Кухата сърцевина на живота“ и подреди фотографската изложба „Убежище“. Това са само част от честванията, които заедно с юбилея на Петър Чухов наистина ни карат да се чувстваме като живели в богата откъм събитийност година. В същото време не мога да подмина траурните събития, които белязаха литературата ни по особено болезнен начин. В края на миналата година загубихме Федя Филкова, през есента на тази внезапно ни напусна Марин Бодаков, който тази година навърши 50 години. Празниците, останали след тях, са като извадени зъби. Никаква протеза няма да запълни липсите. Сигурно е едно, литературата ни няма да е същата. Улавям се, че искам да им пиша, но мога да се обърна само към спомените или към онези, с които заедно все още сме тук и можем да поддържаме духа на литературата. И ако успеем, това ще е най-доброто събитие не само за тази година.

ИРЕН ИВАНЧЕВА, литературен историк и критик, университет на Синсинати, Охайо:

Смятам за голямо литературно събитие Международния литературен фестивал София 2021, който се проведе и онлайн и успя да ни срещне с много интересни български и чуждестранни писатели, включително и с български писатели, живеещи и творящи в чужбина. Специална благодарност към организаторите на фестивала – Амелия Личева и Мирела Иванова – за изключителния професионализъм на организацията, както и за поканата към мен и Кирил Мерджански да участваме в разговора с модератор проф. Светлана Стойчева, което бе един интелектуален празник. Също искам да благодаря на Деси Алексиева и издателство „Фо“, което издаде в последния месец на 2021 г. дълго работения ни проект – книгата, на която съм съставител, със събрано на Кирил Мерджански „Бъдеще на античността“ – включваща и моята литературна анкета с него. Още една лична благодарност към Мила Вълкова и издателство „Полис“, което ми даде възможност да издам в прекрасно оформление двуетичната си книга „Парчета“ със стихове, фрагменти и есета. Това са моите *наистина лични литературни събития*. Смятам за изключително едно продължаващо събитие от последните няколко години – реценцията на творчеството на Георги Господинов в чужбина, което е успех и за цялата ни съвременна литература. Надявам се и други наши писатели да постигнат заслужено подобна реценция в близко бъдеще.

ПЛАМЕН АНТОВ, писател и литературовед, Институт за литература – БАН:

Събитие – твърде силна дума ми се струва тая, не живеем ли отдавна в постсъбитийната епоха на постисторията? – Нека го кажа по-скромно и по-интимно. Личното ми откритие през 2021 беше поезията на няколко млади момичета, на която имах щастието да се натъкна съвсем случайно като член на журиго на тазгодишния конкурс „Южна пролет“ в Хасково, особено **Стамена Дацева** (кн. „Градина на ръба“) и **Габриела Манова** (кн. „Навици“), но също **Наталия Иванова** (кн. „Човек с бинокъл“) и **Гергана Панчева** (кн. „След дланите“). Към тях прибавям и **Александър Арнаудов** (кн. „Дъно в небето“). Не се сещам и за антисъбитие.

ЧАВДАР ЦЕНОВ, писател:

През есента две годишнини – 80 на Иван Цанев и 70 на Цочо Бояджиев – фокусираха и оразмериха мащаба на творчеството и личностите им (разбира се, фигурата на Цочо Бояджиев далеч не е само литературна). За огромно съжаление, нещо подобно извърши и ненавременната смърт на Марин Бодаков, за когото дълго ще скърбим... Италианската награда на Георги Господинов, добавена към другите няколко международни, допринесе за осъзнаването на факта, че той се е превърнал в европейски писател. От книгите, които прочетох, в прозата ще отбележа „Черните обувки“ на Десислава Негелчева, „Прекъсването на самсара“ на Елена Алексиева, „Кутия за спомени“ на Константин Петров, „Накрая авторът умира“ на Герган Ценов, „Момичето, което предсказваше миналото“ на Красимир Димовски, както и едно документално четиво – „Семейни истории“ на Николай Аретов.

КАТЯ ЗОГРАФОВА, литературен историк, главен уредник на къщата музей „Никола Й. Вапцаров“:

Обзорът ми тази година е съсредоточен върху българската литература, в която се появиха отлични белегристични заглавия. Фаворитът ми сред тях е „Библия за предлюбодейци“ на Ана Боянова. След „пробица“ си с автобиографичната сага „Да се родиш виновен“, сега авторката (преди това я познавахме от няколкото ѝ добри поетични книги) постига ниво на модерно „женско“ светоусещане, което впечатлява със смелост, драматична сложност и талантлив романов изказ. На другия светогледен полюс е сборникът разкази „Островът Уикенд“ на Гертна Дворецка, чиято гледна точка на ... „скандална“ семейственост не само има право на съществуване в нашето време на всеобщи разпади, но е прещъддена завладяващо и не без чувство на самоирония. Може би защото самата аз съм подвластна на „разследващата“ потайностите на градове, родове и личности документалистика, книгата на Тони Николов „Спомнена София“ ме изкуши и възхити със своите 20 почти неизвестни, концептуално прицелени, едновременно с това увлекателно разказани истории. Такива са в своя жанр и „Софийски истории“ на проф. Кирил Топалов. Що се отнася до „пловдивските“ (по местообитание) автори, няма как да не отбележа Красимир Димовски с „Момичето, което предсказваше миналото“ и Александър Секулов с „Жена на вятъра“.

Фундаментално приноси в литературната история и теория са двете книги на том 2 от тритомника „Как работи литературната история?“ на проф. Михаил Негелчев „Литературноисторически и персоналистически сюжети“. Особено уводът на първата част – „Литературният персонализъм“ – обобщение на откритията, които от десетилетия прави авторът в това проблемно поле – от дефинирането и школите на философския, религиозния, литературния персонализъм (и антиперсонализъм), до четенето на „сюжетите“ в европейски и световен контекст, през призмата на една могъща културна ерудиция, каквато почетният професор на НБУ комай единствен от съвременните ни изследователи притежава. Сам по себе си този преговор е достоен за отделна монография. Сред лирическите гласове бих открила Ана Цанкова с нейната поетична „Гибла“, защото е достойно продължение на дълбинните „разкопки“ от предходната „Археология на белезите“. И книгите на двама учени в битността им на поети – двуетичните „Парчета / Pieces“ (стихове и фрагменти) на Ирен Иванчева и „Кухата сърцевина на живота“ на проф. Цочо Бояджиев. И накрая – дано не сте пропуснали томчето стихове, статии и писма, „отархивирали“ от забравата Христо Белчев, поета – финансов министър на Стамболов. Съставен от колегката Румяна Пенчева от Националния литературен музей, той е своеобразно допълнение към двутомника на съпругата на Христо – Мара Белчева, дело на проф. Милена Кирова и изследователска група, в която участвах през 2018 г. Оформено е изцяло в познатия от изданието на Мара Белчева сецесионен стил от графичната гизайнерка Красимира Деспотова.

БОЙКО ЛАМБОВСКИ, поет:

Литературният фестивал в НДК, може би защото ми са пресни впечатленията, ми се видя организиран смислено и целенасочено, без патетична мъгла и високопарни излияния за „повече духовност“. Повечето участници бяха интересни, а виртуалните срещи с тях – динамични и с добра познавателна стойност. От заглавията, които прочетох: „Мисия Туран“ на Алек Попов ме разсмя поне двайсетина пъти, но за жал не видях книгата да буди същия ефект сред много колеги. Други изненадващи неща – „Керван за гарвани“ на Емине Садкъ, „Превъртане“ на

Петър Денчев... И изненадващи: „Резиденцията“ на Георги Тенев, преводното „Палечка“ на философа Мишел Сер... Светли празници на читатели и писатели!

МИТКО НОВКОВ, литературен наблюдател:

За мен събитие е появата на романа на Емине Садкъ „Керван за гарвани“. Не, не защото е някакво свръхизпано произведение – има си своите местенца за „поправки“ (Франзен), а защото в литературното ни пространство изникна име, което – ако успее да защити и развие непомерния си талант, с който я е надарил Господ, ще се превърне в явление. Силно се надявам психически Емине Садкъ да издържи на огромното налягане, което литературата оказва на всеки, посветил ѝ се. Примери в обратна посока – наспорил Бог... Иначе и романи, и разкази, и стихове красиви – рояк: Алек Попов, Захари Карабашлиев, Христо Карастоянов; Елена Алексиева, Константин Петров, Тони Николов; Кирил Василев, Валери Валериев, Цочо Бояджиев... Смъртта на Марин Бодаков е за мен антисъбитието. Но и антисъбитията като събитията – връхлитат ни (по Деруда). И внезапно осъзнаваме колко много е струвал и колко много е създавал един човек, когото си приемал някак за даденост. И колко много ти липсва днес, сега, в бъдеще, след като вече го няма... Помня те, помним те, Марине!

АНТОНИЯ ВЕЛКОВА-ГАЙДАРЖИЕВА, литературен историк и критик, професор във Великотърновския университет

Списъкът е дълъг, тъй като, въпреки кризите, които преживяваме от различен порядък, литературата и нейното естетическо самосъзнание, критиката и литературната история са не само живи, а и в своеобразен възход. Не бих премъляла *В пукнатините на канона* на Г. Господинов или *Чудна лятна нощ* на Яна Борисова. Но ще акцентирам върху онези книги, които достигнаха до мен като колегиален подарък, но и като съкровен приятелски жест. *Иван Цанев. Археологически разкопки*. Книга, събрала иванцаневските звънтящи мизове, открехващи страниците на „сегодневника“ и водещи ни към най-желаната поанта: „свят светува“; книга, възряна през процепите на звездите в малките събития, вслушана в тихите шепоти на естеството – от буквите в „тетрагката на първолака“ до еклисиастовите притчи за книгата на битието ни, от пагането до въздигането, от жуженето на „кадифената дума“ в училищния кошер до удара на последния звънец, когато краят вече е начало. Книга на жаждата по съвършените стихове, по „абсолютните думи“ – „като гъх, като лъч“. И в тази връзка – *Пламен Дойнов. Изковаване на шедьовъра. Иван Цанев*. Пл. Дойнов е майстор в изковаването на критически формули, които заковават характерологичното на коментираните художествени светове. Такава незаобиколима формула е и заглавието на книгата му, посветена на съвременника ни класик. *Евгения Марс. Полувековна България 1878-1928* – монументален том, преиздаден днес по идея и с усилията най-вече на Милена Кирова. Панорама на историческото и патосно държавностроително време на България, благотворителен жест от страна на Евгения Марс, не само по вазовски вярваща в националния идеал, но и ревностна съзидателка на националната памет. Преговорът на проф. Кирова откроява по достойнство делото на бележитата българка, но и увлекателно „разказва“ и интерпретаторски типологизира внушителната „статистика“, свързана с всички сектори в градежа на Нова България и поднесена от най-видните учени и интелектуалци на онова време. *Михаил Негелчев. Как работи литературната история?, том 2 – Литературноисторически персоналистически сюжети*. За М. Негелчев персонализмът е не само литературноисторическо време, а собствено – професионално и човешко – светоусещане, начин на културно-интелигентско живеене и мислене, състояние на ума и екстаз на чувствата. Персонализъмът не само като епоха, а като религия, като дома и времето, които М. Негелчев обживява всеки ден, всеки час – със слово и жест, с тяло и дух. В този внушителен том М. Негелчев сътворява българската литературно-персоналистична вселена, цял един съборен свят от творчески субекти, в който засияват, всеки със собствената си светлина, образите на онези писателски фигури, които ни удържат през времената – като смисъл и ценности, като познание и обща духовна съдба. *Идеи за нов университет*. Изящна, фасцинираща и като съдържание, и като оформление книга, посветена на 30-годишнината от създаването на НБУ, събираща програмни текстове, академични слова и публични лекции, прозвучали за първи път в НБУ и в този смисъл това е една празнично-ритуална книга на интелектуалната духовна заедност, устремена към високите идеи за университета като пространство на гражданската инициативност и творческата свобода, като щастливо местообиталище, като идеално времеубежище, в което тържествуват образованието, културата, хуманизмът. Книга на и за НБУ като институцията, която сдобива с престиж. *Пламен Дойнов. Краят на литературната автономия: 1946*. Като историк и критик Пл. Дойнов винаги е отстоявал автономията на литературното поле, концептуализирайки антагонизма между световите на изкуствата и политиките. Тук изследвателската му лупа се е фокусирала върху литературната 1946-а като година на избора между зависимостта и свободата. Книга за историко-политическите граници, но най-вече за моралните избори. *Морис Фадел. Детективи, разузнавачи. Студената война. Криминалната и шпионската литература в сравнителна*

перспектива. Първото, но не само поради това, базисно изследване върху криминалната литература от епохата на НРБ в компаративистичен дух, което аналитично съполага криминалната класика и соцреалистическите ѝ вариации. *Елена Налбантова. История на българската литература в Бесарабия и Таврия XIX-XXI век* – единственото по рода си акуратно издирваческо изследване, представяващо едновременно културна археология, литературноисторическа реконструкция, проникновена интерпретация и типологизация на литературното наследство на българите, заселили се по тези земи, бягайки от ужасите на историята. Начинание – подвиг. *Записки от „прехода“*. *Петър Динеков, книга 2* – дело на един сред най-вещите и винаги вълнуващи с избора си на творчески персони и културни явления изследвачи на литературните архиви Евелина Белчева. Дневниците на акад. Динеков – духовна биография на българската интелигенция за целия XX век. Откровена и рефлексивна книга, заплитаща всички значими фигури на българската култура. *Александър Христов. До първата сянка*. Впечатляваща поетическа сборка на пътуванията – реални и метафизични – през дълбините на свои и чужди светове към така мъчително търсеното познаване на себе си. *Татяна Ичевска. Българската литература. Сюжети, контексти, проучвания*. Предлагайки нови проблемни полета, тематично-образни и екзистенциално-философски фокуси към българската литература, авторката разказва непознати истории, превежда през неподозирани приключения, осветлява загадъчни пространства, за да ни съпричасти с изпепеляващи драми, за да ни припомни обществено-политически битки и ни сблъска с идеологически брони, за да ни потопи в мъката и болката на битието, но и да ни изведе към метафизично прозрение художествено-философски истини за българина и мястото му в света. *Милко Коларов. Хорови и солови песни*. Едно „разкошно“, както ги наричат в началото на миналия век, издание, в което двата езика – на словото и музиката се сговарят в органичен синтез. Книга на композитор, влюбен в българската литературна класика, с тънък усет за онова, което творбата говори, но и за което мълчи. Милко чува думите, но още повече тишината на българската литература. Книга, събрала стиховете и нотите на великолепните песни шедьоври – *Идеше есен* по Иван Давидков, *Пролет* по П. К. Яворов, *Родината е в моето сърце* по Лили Ябанджиева, *Баба Яга* по Валери Петров, *Светлият дъжд* по Никола Инджов, *Защо чука капчука* по Леда Милева и колко още... През цялата година ме съпътстваха *Страница, Портал Култура, Християнство и култура, Литературен вестник* – издания, в които българската естетико-философска и литературна мисъл четем като световна.

МИХАИЛ НЕДЕЛЧЕВ, литературен историк, почетен професор на НБУ

За мен това бе година на юбилеите. Комплексното ознаменуване на стогодишнината от смъртта на Иван Вазов, юбилеят за 100 години от издаването на в. „Развигор“ с конференция в НБУ (след миналогодишните ни акции за 100 години „Златорог“ и предстоящите в следващата година за 100 години „Хиперцион“). Голямото събитие бе юбилеят на Иван Цанев, ознаменуван с паметното тържество в Столична библиотека и с издаването на стихосбирката на поета „Археологически ракопки“ и монографичната книга за него „Изковаване на шедьовъра: Иван Цанев“ на проф. Пламен Дойнов. Друго събитие бе уникалният 95-годишен юбилей на Цанко Живков с представянето и на неговия нов трупомник. Тук ще прибавя и издадената по случай шестдесетгодишнината му стихосбирка с „избрано“ от пет книги „Запокитеност“ на Петър Чухов и публикуването на абсолютно оригиналната книга с 51 стихотворения, коментирани от съвременници за петдесетгодишнината на Йордан Ефтимов „Още ли не са открили отсъствието ми?“. Прибавям белетристичните книги „Вечерна сватба. Разкази от други времена“ на Иван Станков и романа „Мисия Туран“ на Алек Попов, циклизирания сборник „Драки и къпини“ на Албена Стамболова, както и документалната книга „Спомнена София“ на Тони Николов. Критика и литературна история: Пламен Антов – „Пред непостижимото: Емилиян Станев и Мартин Хайдегер“ и Пламен Дойнов – „Краят на литературната автономия: 1946“. И три стихосбирки: „Парче от икона“ на Тони Теллалов, „Ти, който избиваш пророците“ на Димитър Калев и „Приятелю Тунхай“ на Калоян Игнатовски.

МЛАДЕН ВЛАШКИ, литературен критик, доцент в Пловдивския университет, редактор в списание „Страница“

Изтичащата 2021 г. бе силно заразна. На полето на политическата власт доминираха разделението и всяването на омраза. Страховете на българите бяха мощно подхранвани от медийното поле. На този фон за мен е важно, че литературното поле не прихвана заразата. Това е хубав знак за неговата автономия. В сферата на белетристиката, която наблюдавам, доказателства са сборниците с разкази на Елена Алексиева „Прекъсването на самсара“ (Жанет 45), на Иван Станков „Вечерна сватба“ (Хермес) и на Красимир Димовски „Момичето, което предсказваше миналото“ (Хермес). Още повече че са видими и ходове в полето, които видимо укротяват патетиката – Александър Секулов с литературната основа на спектакъла „Народът на Вазов“ и с романа си „Жена на вятъра“ (Хермес, 2021) е симптоматичен пример за този обрат. А дебютът на Емине Садкъ с романа „Керван за гарвани“ (Фабер) подсказва, че и младите автори имат усет за подобна добра литература. Българските романи, които станаха най-видими през

Снимка Chuttersnap

годината, са свързаните с интерпретации на политически и исторически теми – „Т като Ташкент“ (Жанет 45) на Христо Карастоянов, „Резиденцията“ (Колибри) на Георги Тенев, „Мисия Туран“ (Сиела) на Алек Попов са книги, създадени в традиционни за своите автори литературни подходи и стилове. Но „Т като Ташкент“ е и дълбок роман за страшната воля на властта да унищожава хората на словото, които прозират истината. В тази своя характеристика той е обобщаващ за предходните романи на Карастоянов, свързани с българската история през двайсетте години на XX век и с нейните последствия за националната ни съдба до днес. Хубав знак за развитието на тенденциите в полето е и този, че в жанровото писане темата за тайните обвързаности с миналото бива разгръщана вече не илюстративно или сензационно, както това ставаше в романите за новата българска мафия. Хубав пример за добро жанрово писане с граждански ангажимент е романът на Александър Чобанов „Дъждът оставя следи“ (Хермес).

Лично за мен изключително важно събитие в българското литературно поле е навършването на 30 години дейност на ИК „Хермес“ (първата му книга излиза през ноември 1991 г.), защото в тази своя зрялост „Хермес“ е знак за стабилност, за съчетаване на издаването на световни бестселъри с това на добра българска литература, за успешна децентрализация на полето и в същото време за негова спойка, т.е. за качества, които са естествената ваксина за автономията на литературното поле против пандемии, каквито ни притискаха и през 2021 г.

АНТОАНЕТА АЛИПИЕВА, литературен историк и критик, професор в Пловдивския университет, лектор по българска литература и култура в Белградския университет

Очертавам срещите си: това, което е моя тема – дневниците на Петър Динеков „Записки от прехода“, представени от Евелина Белчева. Този жанр отпраща надалеко, предизвиква множество реставрации на бит, интриги и закономерности на времето. В подобен разрез са и „Личните бележници на Антон Чехов“ със съставител и преводач Денис Коробко. С интерес и голяма полза прочетох монографията на Морис Фадел „Детективи, разузнавачи, Студена война: Криминалната и шпионската литература в сравнителна перспектива“. Отдавна липсваше такъв поглед. Иван Станков продължава да изненадва като белетрист. Тук разказите му са старинни фотографии на някогашен живот. Трите тома събрано на Георги Гроздев впечатляват с цялостната картина на автор с важно присъствие. По отношение на преводната литература задължително уважение трябва да се отдаде на превода на Людмил Димитров – „Франце Прешерн. Поезия“, както и на общия превод, пак на Людмил Димитров „Мъртвият идва за любимата си. Пет словенски пиеси. Вкл.: „Любов“ от Зофка Кведер; „Поквара в долината на свети Флориан“ от Иван Цанкар; „Случката в град Гога“ от Славко Грум; „Мъртвият идва за любимата си“ от Светлана Макарович; „А Леонардо?“ от Евалд Флисар. Очаквам с любопитство премислянето на книгите „Стратегии без тактики“ от Йордан Ефтимов, „Краят на литературната автономия: 1946“ от Пламен Дойнов и „До Чикаго и назад. Отвъд пътеписа. Към генеалогията на Бай Ганьо“ от Пламен Антов. Сигурно съм, че диалогът между мен и тези изследвания ще бъде плодотворен. Но най-вече очаквам срещата си с анкетата на Радой Ралин „Просто живях...“, направена от Вихрен Чернокожев и издадена от съпругата му Росица Чернокожева. Знам каква страст влагаше Вихрен в тази анкета, от нея се очаква твърде. Иначе с радост следя списание „Страница“ – сериозно, динамично, адекватно. Събитията: Марин Бодаков си тръгна завинаги. Иван Цанев отпразнува своите 80 години.

МАРИАНА ТОДОРОВА, литературен критик

Книги за собствена библиотека: колосалният труг на Георги Борисов „Откаченият вагон“, есеистична автобиография и панорамна картина на литературния живот. Разпознавам личен стил в „Закуска с нар. Нови стихотворения и приписки“ на Александър Шурбанов, „Жена на вятъра“ на Александър Секулов, „Прекъсването на самсара“ на Елена Алексиева (плътен език, свършен ритъм). А в избора на хуманитаристика – „В пукнатините на канона“ от Георги Господинов; „Стратегии без тактики“ от Йордан Ефтимов; „Краят на литературната автономия: 1946“ и миналогодишната „Линия на разполовяване. Осем персонални случая в литературата на НРБ (Дора Габе, Елисавета Багряна, Константин Петканов, Илия Бешков, Асен Разцветников, Иван Пейчев, Александър Геров, Емилиян Станев)“ от Пламен Дойнов.

Литературни събития, чиито акценти през 2021 г. грядят смисъл на професионализма в изкуството: прочит

на поезията на Георги Рунчев в „Перото“ (както и забележителната статия на М. Новков за него в Портал „Култура“); юбилейният брой на АВ за Иван Цанев; конференция за прозата на Георги Марковски, проект на НБУ, НАТФИЗ и Институт за литература при БАН. Липсваха ми литературни прояви на внимание към създаденото от други юбиляри на същата тази 1941 г., а тя изглежда е особено благодатна за българската литература, когато са родени и Екатерина Йосифова, и Евгени Кузманов, и Димитър Коруджиев.

ЮЛИАН ЖИЛИЕВ, литературен критик и преводач

В една от предишните анкети „Литературно събитие на годината“ Йордан Ефтимов искаше да посоча до три книги, най-много. Така се правело по света. Сигурно. Само че номинираните, които биха могли да получат награда на годишните конкурси у нас, са винаги повече от три. Вероятно удоволствието да пропуснеш някое заглавие е далеч по-голямо от предимството да го посочиш. Въпреки това: „Вечерна сватба“ (разкази) на Иван Станков, „The End“ (роман-сингуларност) на Владимир Шумелов и „Мопсът на Вазов“ (краткости) на Владислав Христов. В поезията: „Смъртта още празнува живота“ от Нели Закс в превод на Любомир Илиев и „Кожата на света“ (стихотворения) от Лъчезар Лозанов. Извън всякакъв ред: „Погледът към Франция“ (подзаглавие), което спокойно би могло да озаглави изследването на Ирина Генова „Българската перспектива към художествената култура отвъд *Желязната завеса* през 1960-те години“; не е ясно дали някой номинира подобни (безподобни) книги. И още една от този вид, подготвена и представена от Мая Горчева и Жоржета Назърска – „Автономност на въдъхновението“ (студии) от Жана Николова-Гълъбова.

АНТОНИЯ АПОСТОЛОВА, писател:

2021-ва беше особено плодonoсна за българския разказ. Сред добрите сборници три категорично се открояват с тематичната си фокусираност и безупречното качество на езика, със съвършения синхрон на регионалното и общочовешкото. „Вечерна сватба“ на Иван Станков ни връща сред вестникарските изрезки между двете световни войни в Русе, за да ни разкаже вечни истории за любов и смърт. „Момичето, което предсказваше миналото“ на Красимир Димовски ни пренася в магично село, за да ни накара да погледнем към големия свят от първата половина на XX в. през микрокосмоса на деца-разказвачи. „Прекъсването на самсара“ на Елена Алексиева ни изправя пред човешката граничност и търси спирачката в кръговрата от преходност и несигурност, който представлява съществуването ни. И трите вече бяха номинирани и/или отличени с награди. Годината беше силна и заради внушителния брой стихосбирки на млади поети, както и с появата на българския на значими чужди разказвачи като Лусия Бърлин и Елизабет Страут. Колсън Уайтхед пък вече има три романа на български.

ИННА ПЕЛЕВА, литературен историк, Пловдивски университет „Паусий Хилендарски“:

От новите български книги, които прочетох през 2021-ва, специално ще отбележа „Нас, които ни няма“ (А. Апостолова) и „Направени от вина“ (Й. Елми); има за говорене също по повод „Т като Ташкент“ (Х. Карастоянов), „Прошка“ (Д. Шумналев), „Черните обувки“ (Д. Неделчева), „Девети“ (Д. Божилов, не че „Девети“ е точно литература). Впечатлиха ме „Момичето, което предсказваше миналото“ (К. Димовски), „Прекъсването на самсара“ (Е. Алексиева), „От тази страна на смъртта“ (Р. Парушев), „Шекспир зад храстите“ (С. Георгиева). Сполука са разкази от „Жираф в чашата“ (Н. Ценков), части от „Мене ме сънува мравка“ (А. Еленков; визуирам текстовете, помнещи Бугзати), както и етюди в „Линия девет, или когато пресъхнаха чешмите“ (Т. Николова). Браво заради „Вирхов блус“; интересна конструкция е „Още ли не са открили отсъствието ми?“ (Й. Ефтимов и др.). „Все повече ми харесва да се разхождам сам“ (Д. Ганев) и „Изкуството да се сбогуваш“ (избрано и ново, А. Михайлова) са силни присъствия в пейзажа на ’21-ва. Добра година.

ДЕЯН ЕНЕВ, писател:

1. Сборникът с разкази на Елена Алексиева „Прекъсването на самсара“ (Жанет 45, 2021). Вътре има два световни разказа – „Афганистан“ и „Балонът“. Както и книгите с кратки прози на Владислав Христов „Мопсът на Вазов“ и „Насън и наяве“ на Роман Кисъов, и двете издадени тази година от „Ерго“. След като цяла година поглъщах предимно романи, ми се дочете нещо късо и си взех тези две книги от Панаира на книгата, Мартин Христов ми ги даде с голяма отстъпка. При Влади се забелязва далечен тъмен от „Междуетажие“ на Кортасар, толкова е бляскава и разнообразна според мен книгата му. При по-мрачния Роман Кисъов на свой ред има смайващи прозрения, които биха украсили челото на всеки мъдрец. 2. Прикритата, наметнала плаща на родното графомания, която трайно се настани в челото на книжните класации.